

SEEEDS

Supporting Engagement in European Elections
and Democratic Societies

ELECTION-WATCH.EU

DEMOCRACY
REPORTING
INTERNATIONAL

Co-funded by
the European Union

Politikas dokuments

Integritātes uzlabošana

2024. gada Eiropas Parlamenta vēlēšanās

2023. gada augusts

KOPSAVILKUMS

Šī politikas dokumenta¹ mērķis ir veicināt 2024. gada Eiropas Parlamenta (EP) vēlēšanu godīgumu:

- **Uzsvērot iespējas un riskus** politiskajā kampaņā un vēlēšanu procesos, tostarp ļaunprātīgu iejaukšanos, **dezinformāciju** un problēmas, kas saistītas ar pilsoniskās telpas sašaurināšanos;
- Norādīt, kurās jomās jāpalielina **vienlīdzība, iekļautība, pārredzamība un pārskatatbildība**;
- Sniegt **ieteikumus integritātes un drošības uzlabošanai**.

Šis politikas dokuments iesaka Eiropas Savienībai (ES) un ES dalībvalstīm:

- Mudināt dalībvalstis **iesaistīties visaptverošās Eiropas vēlēšanu reformās**;
- **Stiprināt plašsaziņas līdzekļu brīvību** un aizsargāt žurnālistus pret draudiem un iebiedēšanu;
- **Aizsargāt pilsonisko telpu** un stiprināt pilsoniskās sabiedrības iesaisti vēlēšanās;
- Palielināt **jauniešu, sieviešu, personu ar invaliditāti un mobilo ES pilsoņu iekļaušanu**;
- **Stiprināt pārraudzības iestādes**, lai konsekventi piemērotu politiskās reklāmas un finanšu regulējumu;
- **Uzlabot cīņu pret dezinformāciju** un informētību par informācijas avotiem;
- **Veicināt politikas debates** un Eiropas pilsoņu demokrātisko līdzdalību;
- **Stiprināt iespaidu par ES kā demokrātisku vēlēšanu veicinātāju un paraugu**.

¹ Projekta "Atbalsts iesaistei Eiropas vēlēšanās un demokrātiskās sabiedrībās" (SEEEDS) politikas dokuments pirms tā publicēšanas tika izplatīts visām iesaistītajām pusēm, lai tās varētu izteikt komentārus, un [šajā tīmekļa vietnē](#) tas ir pieejams astoņās citās Eiropas valodās, tostarp bulgāru, čehu, grieķu, latviešu, poļu, rumāņu, slovāku un ungāru.

IEVADS

Šis politikas dokuments izriet no [Election-Watch.EU \(EW\)](#), [Eiropas partnerības demokrātijai \(EPD\)](#), [Democracy Reporting International \(DRI\)](#) un [Eiropas Platformas demokrātiskām vēlēšanām \(EPDE\)](#) pētnieciskā darba un cilvēktiesību aizstāvības. Projekta "[Atbalsts iesaistei Eiropas vēlēšanās un demokrātiskās sabiedrībās](#)" ([Supporting Engagement in European Elections and Democratic Societies, SEEEDS](#)) ietvaros četros tematiskajos tīmekļa semināros Eiropas politikas veidotāji un eksperti apsprieda galvenos 2024. gada Eiropas vēlēšanu jautājumus.² Augsta līmeņa panelīdiskusijā 2023. gada 4. jūlijā³, kurā piedalījās četru lielāko politisko grupu un pilsoniskās sabiedrības pārstāvji, tika diskutēts par vēlēšanu integritātes stiprināšanu pirms gaidāmajām Eiropas Parlamenta vēlēšanām. SEEEDS projekta partneri ir gatavi atbalstīt Eiropas un dalībvalstu lēmumu pieņemējus, lai veicinātu vēlēšanu uzticēšanos 2024. gada EP vēlēšanām un palielinātu vēlēšanu taisnīgumu. Konstatējumi un ieteikumi ir izklāstīti četrās nodaļās:

1) vienlīdzība un iekļaušana, 2) caurskatāmība, 3) pārskatatbildība un 4) riski un iespējas.

1) VIENLĪDZĪBA UN IEKĻAUSĀNA

2024. gada EP vēlēšanas ietver 27 dažādas vēlēšanas, kuru rezultātā tiks izveidota viena pārstāvniecības struktūra. Lai gan Eiropas līmenī ir izveidots vispārējs vēlēšanu tiesiskais regulējums, katra dalībvalsts vēlēšanu rīkošanai izmanto savu vēlēšanu sistēmu un vēlēšanu administrāciju, kas ir balstīta uz valsts tiesisko regulējumu un vēlēšanu tradīcijām. Tā rezultātā pastāv dažādas vēlēšanu tiesības, noteikumi un procedūras, sākot no vēlēšanu un kandidātu tiesībām piedalīties vēlēšanās un beidzot ar vēlēšanu kalendāriem, vēlēšanu dienām un balsošanas metodēm. Nosaījumi dalībai vēlēšanās ievērojami atšķiras, tādējādi radot iespēju veikt uzlabojumus, lai veicinātu vienlīdzību un iekļautību.⁴

Secinājumi

Pašreizējā un iepriekšējo sasaukumu laikā lielākā daļa Eiropas Parlamenta (EP) deputātu ir balsojuši par likumdošanas reformām, kuru mērķis ir panākt lielāku Eiropas vēlēšanu sasaisti. Tomēr EP tiesību aktus vēl nav vienprātīgi pieņēmušas visas ES dalībvalstis, tāpēc tie nav kļuvuši par likumu. Lai gan atlikušās likumdošanas iespējas pirms 2024. gada EP vēlēšanām var būt ierobežotas, joprojām ir iespējams uzlabot situāciju konkrētām vēlēšanu grupām, piemēram, mobilo Eiropas pilsoņu iekļaušanu, kā arī vēlēšanu pieejamību personām ar invaliditāti. Lielākajā daļā dalībvalstu sievietes kā kandidātes ir neizdevīgākā situācijā, kā rezultātā viņu pārstāvība ir nevienlīdzīga.⁵ Jauna parādība, kas sievietes kandidātes ietekmē vairāk nekā vīriešus, ir ar dzimumu saistīta naida runa tiešsaistes vidē.

Joprojām pastāv juridiski un praktiski šķēršļi personu ar invaliditāti dalībai vēlēšanās. Lai gan juridiskie šķēršļi galvenokārt skar personas ar intelektuāliem un psiho sociāliem traucējumiem, miljoniem cilvēku cieš no praktiskiem šķēršļiem, sākot ar balsošanas procesa fizisko pieejamību un beidzot ar attiecīgās informācijas pieejamību. Galvenā atziņa, kas izriet no pašreizējiem reformu centieniem, ir tāda, ka labākie rezultāti tiek sasniegti, ja invalīdu organizācijas sadarbojas ar vēlēšanu administrāciju, lai novērstu atlikušos šķēršļus.

² SEEEDS projekta mērķis ir: veicināt izpratni par Eiropas vēlēšanām, cīnīties pret dezinformāciju un mazināt plaisu starp aktīviem Eiropas pilsoņiem un ES lēmumu pieņēmējiem; izstrādāt praktiskus ieteikumus Eiropas līmenī; veicināt pilsoņu līdzdalību, jo īpaši sievietes, jauniešu, vēlēšanu ar invaliditāti un mobilo Eiropas pilsoņu līdzdalību. Četrus SEEEDS tīmekļa seminārus var noskatīties tiešsaistē: [1. tīmekļa semināru](#) par "Līdztiesību un iekļaušanu", [2. tīmekļa semināru](#) par "Pārredzamību", [3. tīmekļa semināru](#) par "Atbildību" un [4. tīmekļa semināru](#) par "Riskiem un iespējām".

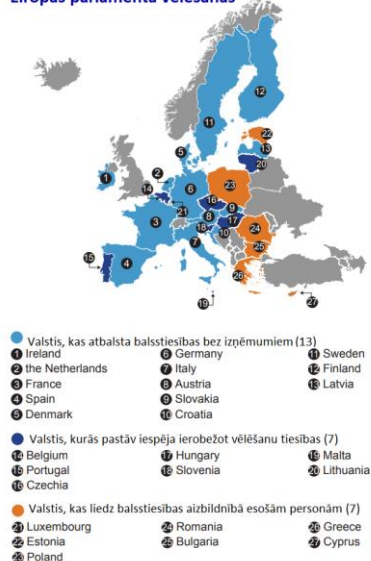
³ EP augsta līmeņa pasākuma kopsavilkums ir pieejams [šeit](#), un ieraksti ir pieejami [īsajā](#) un [garajā versijā](#).

⁴ [Election-Watch.EU 2019. gada vēlēšanu novērtējuma misijas ziņojums](#)

⁵ [Sievietes Eiropas Parlamentā \(2022\)](#)

1. tabula: Personu ar invaliditāti vēlēšanu tiesības 2021. gadā⁶

Personu ar invaliditāti tiesības balsot Eiropas parlamenta vēlēšanās

EP un pilsoniskās sabiedrības organizāciju centieni popularizēt 2019.gada Eiropas Parlamenta vēlēšanas radīja ievērojamu vēlētāju aktivitāti, jo īpaši jauniešu un pirmo reizi balsojošo vēlētāju vidū, lielākajā daļā ES dalībvalstu, taču ne visās. Nepieciešami turpmāki centieni, lai saglabātu jauniešu interesi un palielinātu viņu aktīvo līdzdalību Eiropas lietās. Viens no šādiem pasākumiem varētu būt vēlēšanu vecuma samazināšana līdz 16 gadiem. Jauniešu iesaistīšanos varētu veicināt arī radot iespējas veikt bezpartejisku vēlēšanu novērošanu un vēlēšanu reformās iekļaut jauniešu organizāciju viedokļus, kas izriet no viņu ziņojumiem. Pilsoņu vēlēšanu novērošana vēl nav vienādi iespējama visā ES, jo dalībvalstīm ir atšķirīga likumdošana, taču, nodrošinot šādu aktīvu līdzdalību vēlēšanu procesā, vēl vairāk palielinātos jauniešu aktivitāte vēlēšanās un tiktu veicināta lielāka pārredzamība un pārskatatbildība. Lai turpinātu uzsāktās vēlēšanu reformas, ir vajadzīgi turpmāki saskaņoti Eiropas institūciju un ES dalībvalstu centieni.

Ieteikumi

Mēs aicinām Eiropas Savienību un ES dalībvalstis:

1. Apsvērt **vienotus papildu atbilstības kritērijus vēlētājiem un kandidātiem Eiropas vēlēšanās**, lai nodrošinātu vienlīdzīgas tiesības balsot un kandidēt visā ES.
2. Īstenot papildu **pasākumus, lai atbalstītu vienlīdzīgu sieviešu un vīriešu līdzdalību**, un mazinātu šķēršļus, ar kādiem saskaras sievietes kandidātes. To var novērst, piemēram, ar kandidātu reģistrācijas noteikumiem. Jo īpaši, ar dzimumu saistīta naida runa tiešsaistē būtu jārisina kā prioritāte.
3. Novērst atlikušos **šķēršļus efektīvai personu ar invaliditāti līdzdalībai vēlēšanās**, tostarp tos, kas saistīti ar ierobežojumiem, kuru pamatā ir garīgās/intelektuālās attīstības traucējumi, fiziskas piekļuves trūkums vēlēšanu iecirkņiem un informācijas pieejamība. Prioritāte būtu jāpiešķir pasākumiem, kuru mērķis ir **atbalstīt neatkarīgu un informētu** balsošanu un lēmumu pieņemšanu, piemēram, brīvu palīdzības un palīgīdzekļu izvēli.
4. Nodrošināt mobilajiem ES pilsoņiem vienādas vēlēšanu tiesības un iespējas reģistrēties, balsot un kandidēt vēlēšanās visās ES dalībvalstīs.
5. Regulāri rīkot **mērķtiecīgas informatīvās kampaņas** un pasākumus, lai izskaidrotu Eiropas institūciju darbu un demokrātiskos procesus, un **veicinātu jauniešu līdzdalību** vēlēšanās.
6. ES dalībvalstu tiesību aktos iekļaut normas, kas nepārprotami ļautu **objektīvu pilsoņu veiktu vēlēšanu novērošanu** visā procesa gaitā, tostarp piešķirt akreditāciju un piekļuvi procesam, jo šāda vēlēšanu novērošana atklāj trūkumus un izceļ labāko vēlēšanu praksi.
7. Iesaistīties **iekļaujošā, konsultatīvā un līdzdalību veicinošā vēlēšanu reformas procesā**, iesaistot visas ieinteresētās puses, tostarp pilsonisko sabiedrību un nepietiekami pārstāvētas grupas.

⁶ Eiropas Invaliditātes foruma (EDF) [Cilvēktiesību ziņojums 2022](#)

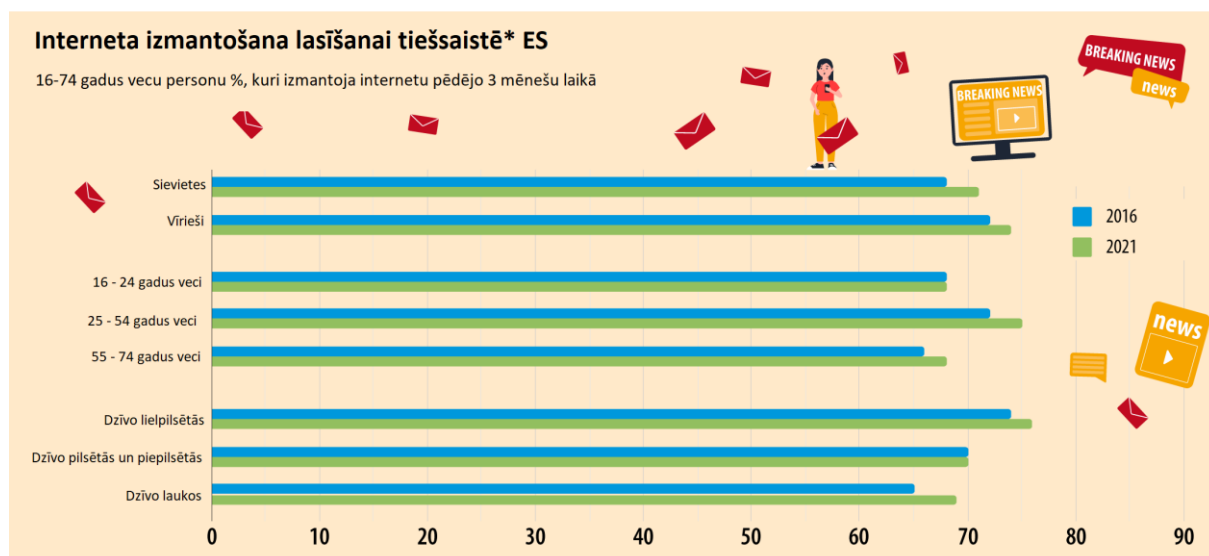
2) CAURSKATĀMĪBA

Caurskatāmība ir ticamu vēlēšanu pamatprincips. Neatkarīga politisko kampaņu un vēlēšanu procesu pārbaude, ko veic vēlēšanu dalībnieki - politiskās partijas, vēlēšanu novērotāji vai vēlētāji, stiprina uzticību un sabiedrības pārliecību, ka vēlēšanās nebūs pārkāpumu vai ļaunprātīgas iejaukšanās. Politiskā reklāma tiešsaistē kļūst aizvien nozīmīgāka priekšvēlēšanu kampaņās, taču tās regulējuma un uzraudzības ES un dalībvalstu līmenī lielā mērā trūkst.

Secinājumi

ES institūcijas šobrīd izstrādā politiskās reklāmas⁷ regulējumu, lai uzlabotu caurskatāmību politikajās reklāmās un mākslīgā intelekta (AI) vadītās tiešsaistes kampaņās, kā arī, lai cīnītos pret dezinformāciju. Tiešsaistes ziņu platformas, kā pirmais ziņu avots ES iedzīvotāju vidū, kļūst arvien nozīmīgākas. Šobrīd politisko reklāmu tiešsaistē regulē tikai lielāko platformu brīvprātīgās pašregulācijas saistības. 2022. gadā papildinātais [Dezinformācijas apkarošanas kodekss](#) nav atrisinājis daudzas ar politisko reklāmu saistītas problēmas, piemēram, neatkarīgu trešās puses uzraudzības trūkumu. X (agrāk Twitter), kas ir svarīga politisko debašu platforma, ir izstājies no kodeksa.

2. tabula: Interneta izmantošana tiešsaistes ziņu vietņu/lapu/žurnālu lasīšanai ES⁸

* Lasot tiešsaistē ziņu lapas/ laikrakstus/ žurnālus

ec.europa.eu/eurostat

Paredzēto regulu, tostarp iespējamo sankciju mehānismu, plānots pieņemt 2023. gada vidū un ieviest pirms 2024. gada EP vēlēšanām. Tomēr joprojām saglabājas bažas par tādiem būtiskiem jautājumiem kā personas datu aizsardzība, balsošanas slepenība, un algoritma aizspriedumu novēršana pret sievietēm un minoritātēm,⁹ lai pilnībā īstenotu uz cilvēktiesībām balstītu pieeju. Pilsoniskās sabiedrības organizācijām bija būtiska loma, palīdzot veidot jauno vēlēšanu tiesisko regulējumu, taču tai pat laikā tās ir saskārušās ar problēmām, kas saistītas ar pilsoniskās telpas sašaurināšanos un nepietiekamu atzišanu.

⁷ [Eiropas parlamenta un padomes regula par politiskās reklāmas pārredzamību un mērķorientēšanu](#)

⁸ [Eurostat, 2022. gada augusts](#), skat. arī Flash Eurobarometer FL011EP: [Media & News Survey 2022](#).

⁹ ES Pamattiesību aģentūra, 2022: [Neobjektivitāte algoritmos – mākslīgais intelekts un diskriminācija](#).

Ieteikumi¹⁰

Mēs aicinām Eiropas Savienību un ES dalībvalstis:

1. Īstenot uz **cilvēktiesībām balstītu pieeju** politiskās reklāmas regulēšanai, lai aizsargātu pamatbrīvības, demokrātiskos procesus un atvērtu pārvaldi.¹¹
2. Pirms 2024. gada EP vēlēšanām visās 27 ES dalībvalstīs **savlaicīgi pieņemt** un pilnībā ieviest jaunu politiskās reklāmas tiesisko regulējumu. Radīt skaidrību par **politiskās reklāmas definīciju**, lai tā attiektos tikai uz sponsorētu politisku saturu, nevis visu politisko saturu. Apsvērt **efektīvas sankcijas un sankciju piemērošanas mehānismu ieviešanu** visās ES dalībvalstīs, Komisijā un ES aģentūrās, kā arī Vispārīgās datu aizsardzības regulā ([VDAR](#)) un Digitālo pakalpojumu likumā ([DSA](#)).
3. Ieviest pasākumus, kas **nodrošinātu detalizētu un savlaicīgu ziņošanu** attiecīgajām vēlēšanās iesaistītajām iestādēm **par kampaņu finansēšanu un reklāmu**.
4. **Stiprināt pārraudzības iestādes** ES līmenī, piemēram, Eiropas Datu aizsardzības kolēģiju ([EDAK](#)), un ES dalībvalstu līmenī, piemēram, valsts datus/plašsaziņas līdzekļus uzraugošās un regulējošās iestādes.
5. **Aizsargāt personu datus**, kurus nedrīkst izmantot bez piekrišanas, tostarp politiskās reklāmas mikro mērķauditorijas atlases nolūkos. Aizliegt noklusējuma piekrišanu trešo pušu uzņēmumiem un starp-platformu izsekošanu. Cilvēki būtu atklāti un saprotami jāinformē, kāpēc viņi redz konkrētas reklāmas, un kas par tām ir samaksājis.
6. Padarīt **visas politiskās tiešsaistes reklāmas viegli pieejamas un atrodamas**, ietverot detalizētu informāciju par sponsoru, iesaistīto līdzekļu avotu un apjomu, sasniegto lietotāju skaitu, kā arī izmantotos mērķauditorijas atlases parametrus.
7. **Paplašināt un aizsargāt pilsoniskās sabiedrības organizāciju darbības telpu**, tostarp piešķirot akreditāciju vēlēšanu novērošanai un pilnībā atzīstot pozitīvo lomu, kāda ir bezpartejiskai vēlēšanu novērošanai, tostarp arī ad tech platformu uzraudzībā pirms vēlēšanām, vēlēšanu laikā un pēc vēlēšanām.

3) PĀRSKATATBILDĪBA

Politiskā finansējuma pārskatatbildība ir vēlēšanu un politiskās integritātes stūrakmens, un tā attiecas uz mehānismiem, kuru mērķis ir saukt pie atbildības vēlēšanu dalībniekus, ja netiek ievēroti regulējošie noteikumi. Pārskatatbildības mehānismi gan Eiropas, gan dalībvalstu līmenī ir paredzēti, lai nodrošinātu efektīvu noteikumu izpildi, izmantojot pārraudzības un sankciju sistēmas. Pārskatatbildība ir kopīga vērtība ES reģionā, un ES ir izšķiroša nozīme labas prakses veicināšanā dalībvalstu vidū. ES reģionā ir dažādi politiskā finansējuma regulatori, kuru uzdevums ir uzraudzīt un īstenot pārskatatbildības mehānismus.

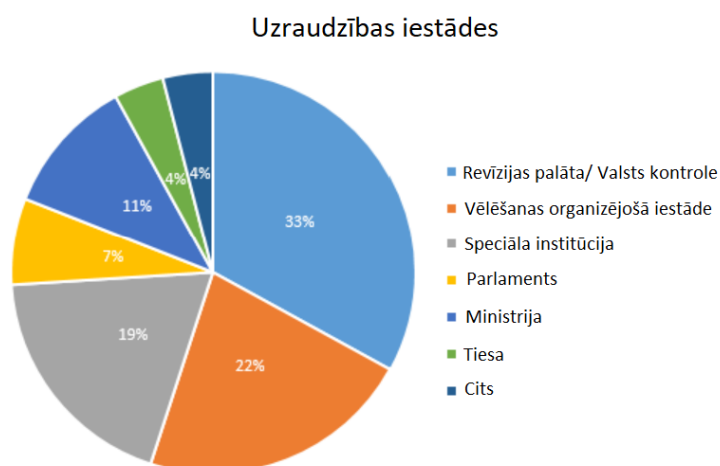
¹⁰ Papildu ieteikumi ir izklāstīti 2023. gada marta [kopīgajā pilsoniskās sabiedrības un demokrātijas organizāciju prioritāšu paketē "Demokrātijas aizsardzība"](#).

¹¹ Uzņēmumiem, kas darbojas ES dalībvalstu teritoriālajā jurisdikcijā, ir jāievēro cilvēktiesības saskaņā ar Apvienoto Nāciju Organizācijas [uzņēmējdarbības un cilvēktiesību](#) pamatprincipiem.

Secinājumi

Spēkā esošie ES un ES dalībvalstu noteikumi par partiju un kampaņu finansēšanu neatbilst Eiropas Savienības kā kopienas ar kopīgām vērtībām vajadzībām. Lai ES kļūtu par pārskatatbildības labās prakses veicinātāju, tai jāķeras pie jaunu izaicinājumu, tādu kā dezinformācija, tiešsaistes kampaņa un ārvalstu ietekmes novēršana, risināšanas. Pastāv atšķirības starp ES līmeņa regulējumu¹² un dalībvalstu likuma normām par EP vēlēšanu finansēšanu un stratēģijām, lai uzlabotu politiskā finansējuma pārskatatbildību. Naudas izsekošana ir kļuvusi par kopīgu problēmu, kas satrauc lielāko daļu dalībvalstu politiskā finansējuma uzraudzības iestāžu. Tāpat arī starp ES un dalībvalstīm pastāv atšķirības regulējuma normu izpildes nodrošināšanas mehānismos.

3. tabula: Atbildīgās uzraudzības iestādes ES dalībvalstīs¹³

Eiropas politiskās partijas saskaras ar šķēršļiem vēlēšanu kampaņu laikā.¹⁴ Šī atšķirība starp Eiropas un nacionālajām kampaņām ietekmē Eiropas politisko partiju spēju sasniegt vēlētājus, kas būtiski apšaubā to lomas legimitātāti. Spēkā esošie dalībvalstu noteikumi par EP vēlēšanām lielākoties attiecas uz nacionālo politisko partiju darbību, un EP vēlēšanu kampaņu finansēšana joprojām ir

dalībvalstu kompetencē, radot finansiālu "ugunsmūri" starp Eiropas un dalībvalstu regulējumiem.

Ieteikumi:

Mēs aicinām Eiropas Savienību un ES dalībvalstis:

- Novērst plaisu starp Eiropas politisko partiju Eiropas vēlēšanu regulējumu un dalībvalstu politisko partiju Eiropas vēlēšanu regulējumu**, jo īpaši gadījumos, kad nacionālās kampaņas jautājumi ir pārrobežu rakstura, piemēram, politiskā reklāma tiešsaistē.
- Izveidot** Eiropas regulatora (Eiropas Politisko partiju un Eiropas politisko fondu iestāde, [APPF](#)) kontrolē esošu **pārraudzības struktūru tīklu**, lai nodrošinātu vienotu un konsekventu ES regulējuma piemērošanu dalībvalstu līmenī un **novērstu atšķirības politiskā finansējuma īstenošanā**. Lai gan APPF nav pilnvaru regulēt dalībvalstu politiskās partijas, tā varētu atbalstīt dalībvalstu pārraudzības iestādes, lai tās varētu efektīvāk veikt savus pienākumus.
- Novērst pašreizējo finansējuma "ugunsmūri", kas neļauj Eiropas politiskajām partijām piedalīties ievērojamā skaitā dalībvalstu Eiropas Parlamenta vēlēšanu kampaņu**. Tas, ka nav skaidri nošķirtas "nacionālās" Eiropas Parlamenta vēlēšanu kampaņas dalībvalstīs un Eiropas partiju kampaņas, rīkojot Eiropas vēlēšanu kampaņas pasākumus attiecīgajā dalībvalstī, būtiski ietekmē Eiropas politisko partiju iespējas organizēt vēlēšanu kampaņas.

¹² Reglamentē [Regula Nr. 1141/2014](#)

¹³ Eiropas platforma demokrātiskām vēlēšanām, 2022. gada jūnijs: "[Mulsinošie noteikumi - vienlīdzīga spēle?](#)"

¹⁴ Skatīt: Eiropas platforma demokrātiskām vēlēšanām, 2022. gada jūnijs: "[Mulsinošie noteikumi - vienlīdzīga spēle?](#)" un "[Election-Watch.EU Election Assessment Mission Report 2019](#)".

4) RISKI UN IESPĒJAS

Eiropas Parlamenta vēlēšanās rodas arvien lielāki izaicinājumi, ko rada ziņu saturs un patēriņš, politisko kampaņu digitalizācija, kā arī nedemokrātiska iejaukšanās vēlēšanās gan no ārpuses, gan iekšpusē. Īpašas problēmas rada demokrātijas un tiesiskuma mazināšanās vairākās dalībvalstīs. Sabiedrisko plašsaziņas līdzekļu tendenciozās ziņas, valsts un politisko partiju pārklāšanās un neatkarīgas tiesu sistēmas trūkums atsevišķos gadījumos paaugstina problēmu risku, kas apdraud Eiropas Parlamenta vēlēšanu procesa integritāti.

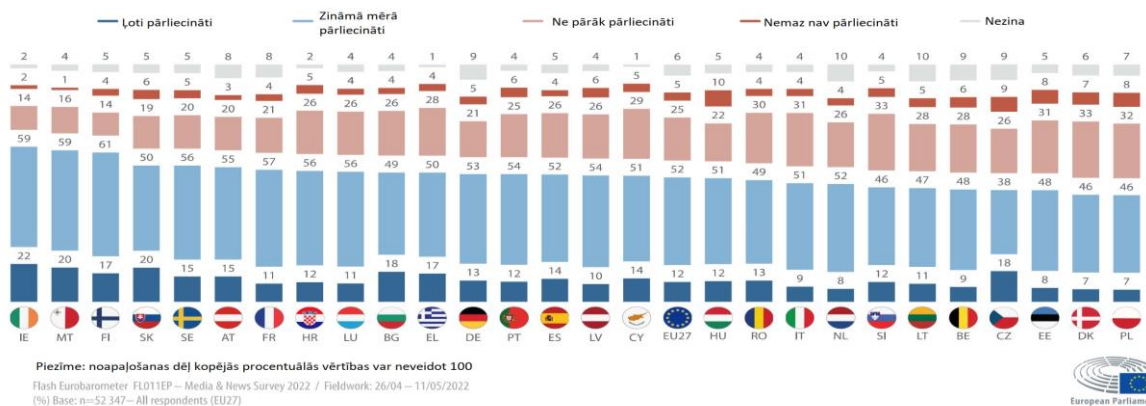
Tomēr tajā pašā laikā ir arī iespējas, jo vairāk vēlētāju ir kļuvuši motivēti aizstāvēt demokrātiskās struktūras un ES ir kļuvusi pamanāmāka kā izšķirošs politiskais spēks, īpaši Covid pandēmijas, ES atvēršanās fondu un ES lomas Ukrainas atbalstīšanā kontekstā. Šis impulss varētu pārvērsties vēlētāju mobilizēšanā, kā arī atdzīvināt ideju par vadošajiem kandidātiem (“Spitzenkandidaten”).

Secinājumi

Kopš 2019. gada EP vēlēšanām izpratne par dezinformāciju un naida runu kā riskiem ir palielinājusies, un tas ir saistīts arī ar Eiropas institūciju nepārtrauktajiem centieniem šajā jomā.¹⁵ Tādas valstis kā Krievija, Ķīna un citas autoritārās varas cenšas ietekmēt publisko diskursu ES, jo īpaši tiešaistē, lai īstenotu savus stratēģiskos mērķus.

4. tabula: ES iedzīvotāju pārlicība par dezinformācijas atpazīšanu ES dalībvalstīs¹⁶

Vai jūtaties pārlicināti, ka spējat atpazīt dezinformāciju, kad ar to saskaraties?

Plašsaziņas līdzekļu neobjektīvu ziņu izplatīšanas risku vēl vairāk pastiprina oligarhu vai valdības kontrole pār medijiem vairākās dalībvalstīs, kā arī neatkarīgu plašsaziņas līdzekļu telpas samazināšanās kopumā. Tas ietver arī citus faktorus, tādus kā fiziski draudi, tiesību akti par ārvalstu aģentiem, valsts uzraudzība un stratēģiska tiesvedība pret sabiedrības līdzdalību (SLAPP)¹⁷. Šie apstākļi negatīvi ietekmē

¹⁵ Skatīt [EUvsDisinfo](#)

¹⁶ [News & media survey 2022 - Publications Office of the EU \(europa.eu\)](#)

¹⁷ [ES direktīva par SLAPP](#) tiek gatavota; skat. arī [PATFox](#) projektu

politiskās kampaņas un vēlēšanu procesu kvalitāti.¹⁸ Turklāt labi dokumentētās bažas par tiesu varas neatkarību¹⁹, jo īpaši Polijā un Ungārijā, potenciāli varētu ietekmēt EP vēlēšanas, ja rastos kādas vēlēšanu problēmas. Vairākās dalībvalstīs tiesu neatkarība tiek uzskatīta par zemu.²⁰

Lai gan 2019. gada EP vēlēšanās pirmo reizi tika reģistrēts vēlētāju aktivitātes pieaugums, tas joprojām rada bažas, jo īpaši dalībvalstīs, kurās EP vēlēšanās pastāvīgi reģistrē ļoti zemu vēlētāju aktivitāti. ES ir kļuvusi pamanāmāka, jo īpaši saistībā ar Covid pandēmiju un Krievijas agresiju pret Ukrainu. Šī pieaugošā atpazīstamība varētu palīdzēt vēlēšanās, it īpaši, ja beidzot tiktu īstenota ideja par vadošajiem kandidātiem (viens vadošais kandidāts no katras frakcijas, uzvarētājs kļūst par Eiropas Komisijas priekšsēdētāju, "Spitzenkandidaten"). 2019. gadā dalībvalstīs šo ideju nerealizēja. Vadošie kandidāti varētu palīdzēt radīt piederības sajūtu ES institūcijām, kā arī sajūtu par tiešu pārstāvību un izvēli vēlēšanās. ES dalībvalstu valdības noraidīja Eiropas Parlamenta [balsojuma priekšlikumu](#), kas paredzēja izveidot Eiropas Savienības mēroga vēlēšanu apgabalu 28 EP deputātu vēlēšanām. Tā vietā ES dalībvalstu valdības provizoriski vienojās pievienot 15 vietas EP, palielinot deputātu skaitu no 705 līdz 720 nākamajā Eiropas Parlamentā no 2024. līdz 2029. gadam.²¹

Ieteikumi

Mēs aicinām Eiropas Savienību un ES dalībvalstis:

1. **Stiprināt brīvus un neatkarīgus plašsaziņas līdzekļus un aizsargāt žurnālistus, cilvēktiesību aktivistus** un pilsoniskās sabiedrības organizācijas, kā arī cīnīties pret ierobežojumiem, ko rada tiesību akti par ārvalstu aģentiem, stratēģiska tiesvedība pret sabiedrības līdzdalību (SLAPP), un fiziski draudi un iebiedēšana, lai tādējādi novērstu plašsaziņas līdzekļu sagrābšanu un neobjektīvu ziņu izplatīšanu.
2. **Stimulēt politikas debates** par Eiropas vēlētājiem svarīgām tēmām un veicināt demokrātisku līdzdalību, lai līdzsvarotu pret Eiropu vērstus vēstījumus un galēji labējo partiju anti-eiropēiskos vēlēšanu naratīvus, kā arī lai atbalstītu vēlētāju iesaistīšanos un pozitīvu redzējumu par ES kā projektu.
3. **Izlēmīgi reaģēt uz tiesiskuma graušanu** dalībvalstīs, jo tiesiskuma trūkumi var ietekmēt vēlēšanu integritāti (t.i., iespējas apstrīdēt vēlēšanu rezultātus tiesā).
4. **Uzlabot komunikāciju par ES institūciju darbu cīņā pret dezinformāciju**, lai palielinātu pilsoņu izpratni par informācijas avotiem un kvalitāti.
5. Atbalstīt **spēcīgāku** pilsoniskās sabiedrības, plašsaziņas līdzekļu un akadēmiskās vides **tīkla izveidi, lai uzraudzītu un apkarotu dezinformāciju** Eiropas līmenī un dalībvalstīs.
6. **Stiprināt Eiropas Savienības** kā problēmu risinātājas **tēlu** sabiedrībā, un vairāk informēt vēlētājus par ES aktivitātēm un darbību.

¹⁸ Skatīt Eiropas Drošības un sadarbības organizācijas (EDSO) Demokrātisko institūciju un cilvēktiesību biroja (ODIHR) [zinojumus par vēlēšanu aktivitātēm](#). Piemēram, saistībā ar 2022. gada Ungārijas parlamenta vēlēšanām [EDSO/ODIHR](#) norādīja, ka "mediji ir sadalīti pēc politiskā principa un darbojas arvien koncentrētākā tirgū. Plašas valdības reklāmas kampaņas un tendenciozs ziņu atspoguļojums sabiedriskajos un daudzos privātajos plašsaziņas līdzekļos nodrošināja valdošajai partijai visaptverošu kampaņas platformu. Citu partiju kampaņas iespējas plašsaziņas līdzekļos ievērojami ierobežoja konstitucionālais maksas politiskās reklāmas aizliegums un ierobežotais bezmaksas raidlaiks, ko piešķir tikai daži plašsaziņas līdzekļi".

¹⁹ [2022 ES zinojums par tiesiskumu](#)

²⁰ [Eiobarometra zibensaptauja, Valstu tieslietu sistēmu neatkarības uztvere - sabiedrība, 2023. gada jūnijs](#)

²¹ Francija, Spānija un Nīderlande iegūs divus EP deputātus, bet vēl pa vienam deputātam pievienos Austrija, Beļģija, Polija, Slovēnija, Slovākija, Somija, Latvija, Īrija un Dānija. Izmaiņas vēl ir oficiāli jāapstiprina Eiropadomei un Parlamentam; [Politico.EU 28 jūlijs 2023](#)